VÁCLAV RYNEŠ

PARADIGMA A VIZE LIDSKÉ SPOLEČNOSTI

PARADIGMA A VIZE LIDSKÉ SPOLEČNOSTI

VÁCLAV RYNEŠ

PARADIGMA A VIZE LIDSKÉ SPOLEČNOSTI

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Copyright © Václav Ryneš, 2019
Cover © Žaneta Kortusová, 2019
Czech Edition © Nakladatelství Epocha, Praha 2019

ISBN 978-80-7557-217-2 (print)

ISBN 978-80-7557-765-8 (ePub)
ISBN 978-80-7557-766-5(mobi)
ISBN 978-80-7557-767-2 (pdf)

OBSAH

ČÁST I. Optimistické a pesimistické alternativy 9

Úvod 11

Lidstvo ve vesmíru 13
Planeta Země; Vývoj názorů lidských bytostí na planetu Zemi; Vesmír; Vesmírné prostory a lidská bytost; Člověk – lidská bytost; Pojetí vesmíru a lidstva T. de Chardina; Země; Geologický vývoj planety Země; Lidská bytost; Dějiny lidstva; Z dějin civilizačního vývoje; Filozofie dějin; Civilizace; Jiné úhly pohledu na lidské dějiny a civilizace; Ještě jiný úhel pohledu; Další úhel pohledu; Lidské bytosti v pojetí etnickém; Kultura a vzdělanost; Lidské bytosti a světový názor – světonázor; Civilizace – civilizační a dějinné souvislosti; Vývoj, dějiny, civilizace; Kód lidského života.

Stát a společnost 37
Stát a základní civilizační formy lidstva; Některé historické definice; Politický režim – systém; Různé dějinné formy státu; Státnost ve vývojovém procesu lidstva; Stát ve formě federace; Stát ve formě konfederace nebo unie; Aliance; Demokratická státnost; Ústavnost; Parlamentarismus; Korporativismus; Mezinárodní organizace.

Sociální státnost 44
Lidská společenská nerovnost; Sociální nerovnost; Lidská současnost; Nerovnost a lidské rozvrstvení; Nerovnost a občanská společnost; Důchodové a nemocenské pojištění; Lidský organizační rozmach na povrchu planety; Vize sociální státnosti; Jak vznikla koncepce sociální státnosti; Různé možné definice.

Společenské jevy 54
Evoluce; Lidstvo jako zvláštnost vesmíru; Mnohost různorodého a jedinečnost; Náhodnost a nahodilost lidských osobností; Předurčenost; Revoluce; Možné katastrofické situace; Lidská představa konce světa; Apokalypsa; Armageddon; Kataklysmata; Nebezpečí vzniku globálních jaderných a nejaderných konfliktů; Nekontrolovatelný růst lidské populace; Možnosti vyčerpání životních zdrojů; Devastace životního prostředí;

Civilizační choroby a nemoci; Přírodní katastrofy; Lidský futurismus; Lidstvo a globalizace; Války – válečné konflikty a terorismus; Války jako společenský jev; Možné jiné násilné vlivy; Hvězdné války; Kybernetické války; Hybridní konflikty; Klíč k společenským a globálním krizím; Může lidstvo existovat bez forem násilí?

Formy lidského sdružování. 77
Od rodiny až k občanské společnosti; Občanská společnost; Národ; Společenské systémy; Politické stranictví.

Duchovní vývoj na začátku 21. století 87
Věda a víra; Náboženství; Náboženská víra a ateismus; Náboženská vize pozemské spravedlnosti; Lidská morálnost; Náboženské fenomény globalizace lidstva; Islám; Svoboda a nutnost; Dobro a zlo; Genocida; Svoboda a autorita; Individualismus, kolektivismus a ideologie; Vlastnictví a vlastnické vztahy; Vlastnictví a životní zdroje; Možné sociální a vlastnické trendy.

Mimořádnost první globální civilizace 103
Lidské tvůrčí schopnosti; Tvůrčí schopnost a nahodilost; Civilizace jako dějinný jev; K čemu směřuje globalizační civilizace?; Soběstačnost a nesoběstačnost lidstva; Nutná lidská společenská samoregulace ve vývoji lidstva; Jsme na prahu společenských a sociálních změn; Evropská a americká civilizace; Od současnosti k nové perspektivě; Dnešek a možné alternativy zítřka; Z množin různých alternativ; Šance pro zítřek.

PŘÍLOHY

1. Lidské poznatky o vesmíru 124
2. Mikrosvět a život 126
3. Různý druh lidských morálních hodnot 129
4. Náboženství 134
5. Vybrané světové velmoci a mocnosti jako nositelé jaderných zbraní 136
6. Úvaha ryze česká 137
7. Osobní vyznání 141

Slovníček 143

Literatura 146

ČÁST II. Kolaps nebo další vývoj lidstva 149

Úvod 151

Hybridní svět 21. století 153
Konfliktní lidské soužití; Změny pohybu lidstva na planetě; Jaké je lidské společenství v současnosti; Duchovno a světská moc.

Negativní jevy současnosti 161
Dezinformace; Argumentační lež; Společenské a politické nepravdy; Propagace – propaganda; Medializace a civilizace; Masová komunikace.

Postmoderní lidský svět. 167
Informatika; Virtuální světy; Sociální sítě; Klonování.

Člověk v hybridní realitě. 172
Lidský svět plný klamů a dezinformací; Kam dospěla lidská bytost v současnosti jednadvacátého století?; Lidské konečno a nekonečno.

Rozumová a emotivní lidskost. 176
Život; Životní parametry; Lidské reálné a nereálné poznání; Lidská hmotnost a poznatelnost vesmíru; Možnosti člověka ve vesmíru; Lidské priority; Život jako prožitek a úděl; Rozum; Krize rozumu; Myšlení; Emoce; Umělá inteligence; Robotika; Psychiatrické poruchy lidských bytostí; Patologické jevy.

Vesmírný a lidský kolaps 188
Lidské bludiště; Společnost nad propastí; Lidská hmotnost jako limitující faktor průniku do vesmíru; Časoprostorové jednotky; Sociální proměny; Smrt jako cíl a program; Chaotický svět elitářství a demokracie; Možnosti lidské perspektivy; Korporace a současnost.

Lidstvo v současnosti 197
Vývoj politické terminologie; Rozpor mezi lidskou potřebou a spotřebou; Hledání duchovní jednoty; Změny v pohybu lidstva na planetě; Kam od demokracie?; Společenská restrukturalizace; Genderová restrukturalizace; Politika rozvoje životních šancí; Co je největší nebezpečí pro lidskou bytost?; Tajemství života.

Život – vesmírná lidská stopa 208
Co může být lidská existence?; Nový *homo sapiens* – člověk nemoudrý, ale paranoidní; Existence a víra.

Příloha: Závěrečná úvaha 212

Literatura 216

I.

Optimistické a pesimistické alternativy

ÚVOD

Budoucnost má v lidském světě zvláštní postavení, protože lidská bytost se od pradávna snaží zjistit svoji budoucnost, a to formou věštění, předpovědí, prognostiky nebo proroctví. Na základě vědeckého zkoumání neexistuje objektivní důkaz, že by vždy v současnosti byla předvídatelná další realita vývoje lidstva. Budoucnost je neurčitost.

Ve vesmírném prostředí je cesta lidstva lemována řadou křížů, kde vedle obětí jsou přibiti jejich kati a životní koloběh pokračuje stále a neúprosně dál k dalšímu kříži a obětem lidstva, a to někde v útrobách vesmíru a mezi miliardami hvězd.

Existovala rozdílnost a bude existovat mezi lidskou vizí a reálným vesmírem. Lidská spravedlnost bude vždy relativní a lidská vize se může vždy přibližovat, ale i vzdalovat a lidské štěstí nebo neštěstí nás stále bude provázet. Náš sen o lepší a spravedlivější společnosti může vždy mizet v probuzení do reálné skutečnosti. Zda je to štěstí nebo neštěstí, o tom vždy rozhodne dějinná skutečnost, která nás míjí v okamžiku smrti.

Ještě nebyla nalezena účetní kniha, ve které bychom mohli spočítat manka minulosti, zisk současnosti, ztráty nebo zisky lidské perspektivy. Pokud je lidská civilizace fenoménem vzniklým nahodile ve vesmírném prostředí, pak nahodile zanikne, tak jako nahodile vznikla. Pokud je lidstvo fenoménem nějaké tvořivé síly – Boha, pak jeho existence není nahodilá a náhodná.

Pokud je existence lidské bytosti a lidstva v přímé závislosti na jejich optimálním existenčním rozhodnutí, existuje asi vždy možnost další perspektivy lidstva než pesimismus končící v nicotě. Pokud je existence lidské bytosti a lidstva závislá na existenci nějaké tvořivé síly – Boha, pak je zde zřejmě účel a důvod, záměr vesmírného charakteru v čase a prostoru a za určitých

podmínek pro existenci života a lidstva i s kalkulací o sebezničení lidského prvku ve vesmíru. V tomto případě se perspektiva lidstva nedá odhadnout. Perspektiva další existence lidské bytosti a lidstva je optimální, když se rozhodne pro optimistickou variantu svého rozvoje, a pesimistická, když se rozhodne pro své sebezničení (chtěné nebo nechtěné).

Kniha *Paradigma* navazuje na již vydané publikace *Civilizace na prahu 21. století* a *Perspektiva lidstva, člověka a sociální stát*" a vychází též z vědomí role křesťanství v lidském společenství. Jedná se o politologické a sociální úvahy, které vycházejí ze sociální doktríny, křesťanského personalismu a vývojových teorií T. Chardina.

Autor analyzuje dějinný vývoj lidstva v rámci optimistických i pesimistických alternativ a možných perspektiv. Poukazuje na vývoj lidských bytostí a lidského poznávacího procesu a zamýšlí se nad existencí živých organismů, existencí života ve vesmíru. Poukazuje na tvořivé schopnosti lidských bytostí a existenci lidstva na povrchu planety Země. Klade si otázky příčiny, důvodu a poslání lidských bytostí mezi miliardami hvězd hvězdné oblohy a nespočtem světelných let. Pokládá si též otázky, kam směřují lidské bytosti a lidstvo ve svém dějinném procesu a na své vesmírné životní pouti pro lidskou bytost v nekonečném času a nedohledném prostoru. Autor nabízí možnosti hledat z množiny vývojových alternativ existenční perspektivnost.

LIDSTVO VE VESMÍRU

Planeta Země

Planeta, kde existuje lidský život, u kterého se stále vyvíjí poznávací proces.

Tvar Země: Země není kulatá, je na pólech zploštělá a má tvar geoidu. Nejdůležitější míry zemského tělesa:

Rovníkový průměr Země: 12 756 km

Poledníkový průměr Země: 12 713 km

Obvod rovníku: 40 075 695 metrů

Povrch Země: 510 065 605 mil. km^2

Objem Země: 1 083 210 000 000 km^2

Hmotnost Země: 5 973 000 000 000 000 000 000 tun

Průměrná hustota Země: 5 514 kg/m^2

Průměrná rychlost Země na oběžné dráze: 107 172 km/h

Pohyby Země:

Otáčí se kolem své osy, otáčí se od západu k východu. Země se otočí okolo své osy za jeden den, to je 24 hodin. Obíhá kolem Slunce za 1 rok, to je 365 dnů a ¼ (365 dnů, 5 hodin, 48 minut a 45,7 sekund. Jeden rok je přestupný. Rok pak má 366 dnů).

Oběh Země kolem Slunce:

Země se otáčí kolem své osy a současně obíhá kolem Slunce. Doba, za kterou oběhne Země kolem Slunce, se nazývá rok. Během jednoho oběhu kolem Slunce se Země kolem své osy otočí 365 krát. Rok má proto 365 dní.

Lidské bytosti od počátku své existence soustavně pozorovaly oblohu a pohyby vesmírných těles na ní. Znalosti, které pozorováním získaly, jim umožnily měřit čas a orientovat se na souši i na mořích, a to v různých vývojových etapách lidské civilizace. Po tisíce let shromažďovaly jednotlivé poznatky

o Zemi a vesmíru a pokoušely se je složit v celkový a ucelený obraz. Lidstvo se při tom dostávalo do slepých uliček, a dopouštělo se omylů, které po čase rozpoznávalo, na základě vždy nové kvality lidského poznávacího procesu.

Světadíly, oceány a povrch Země

Světadíl	Rozloha v km²	Počet obyvatelstva	Hustota zalidnění	Počet států
Evropa	10 382 000	713 000 000	69 na km²	43
Asie	44 410 000	3 312 000 000	75 na km²	46
Afrika	30 329 000	682 000 000	23 na km²	53
Sev. Amerika	24 360 000	436 000 000	18 na km²	23
Již. Amerika	17 843 000	308 000 000	17 na km²	12
Austrálie a Oceánie	8 910 000	29 000 000	3 na km²	13

Oceán	Rozloha
Tichý oceán	180 000 000 km²
Atlantický oceán	93 000 000 km²
Indický oceán	75 000 000 km²
Severní ledový oceán	13 000 000 km²

Celkový povrch	Rozloha	
Světové oceány	361 000 000 km²	
Pevnina	149 000 000 km²	
Celý povrh Země	510 000 000 km²	
Severní polokoule:	oceány 61 %	pevnina 39 %
Jižní polokoule:	oceány 79 %	pevnina 21 %
Celkový povrh:	oceány 70 %	pevnina 30 %

Pouště je možno definovat jako oblasti, které trpí nadměrným suchem, nedostatkem vody a vegetace. Pouště se vyskytují v obratech obratníků. Příkladem je Sahara nebo Arabská poušť.

Největší pouště planety Země: Antarktická, Arktická, Sahara, Arabská, Gobi Asie, Patagonská, Velká pánev (Great Basin), Čihavská poušť (Chihuahuan),

Velká písečná poušť Austrálie a asijské pouště Karakum, Kyzylkum, Taklamakan, Kalahari.

Zemětřesení a sopečná činnost vznikají pohybem litosférických desek, kdy dochází k otřesům zemského povrchu a zemětřesením. Za kalendářní rok odborníci zaznamenají asi milion případů chvění zemského povrchu.

Země je uzavřeným ekologickým systémem. Většina organismů na naší planetě je tvořena asi z 60 % z vody. V zemské atmosféře je více vody než ve všech světových řekách. Celkem 95,5 % vody tvoří slaná voda v mořích a oceánech. Pouze 3,5 % představuje voda sladkovodní. Voda je jednou ze základních podmínek života na naší planetě. Je také látkou potřebnou pro veškeré chemické procesy v živém organismu. Lidstvo využívá více než polovinu veškerých dostupných zdrojů sladké vody. Lidské tělo se skládá přibližně z 70 % z vody. Lidská bytost vydrží bez jídla přibližně čtyřicet dnů a bez vody asi jen čtyři dny.

Podle odhadu Mezinárodní organizace pro výživu a zemědělství klesají zásoby vody v Evropě o jednu třetinu, v Asii o tři čtvrtiny a v Africe o dvě třetiny. Třetina světových zásob podzemní vody trpí rychlým úbytkem a hrozí úplné vyschnutí. Programy OSN upozorňují na to, že v polovině jednadvacátého století bude nedostatkem vody postiženo sedm miliard lidí v šedesáti zemích světa. Globální spotřeba vody ve dvacátém století se zvýšila čtyřnásobně a stále stoupá. V ovzduší planety se nachází smog, který vznikl z lidské činnosti a znečištěné ovzduší má na svědomí asi 5 milionů lidských životů ročně, zvláště v asijském prostředí. Světová zdravotnická organizace považuje 20/MG/m^3 za rizikovou hranici. Některé uvedené údaje se samozřejmě v čase proměňují.

Vývoj názorů lidských bytostí na planetu Zemi

Od nepaměti lidské bytosti pozorovaly dohledný vesmír a pohyby nebeských těles. Znalosti, které postupně získávaly pozorováním, jim umožňovaly měřit čas a orientovat se na souši a mořích. Lidský svět se naplnil představami nadpřirozených bytostí s lidskými vlastnostmi a nadpřirozené vlastnosti byly přisuzovány i jednotlivým vládcům.

Po tisíciletí shromažďovaly lidské bytosti poznatky o planetě a vesmíru, snažily se vytvořit si celkovou představu a dopouštěly se nepřesností a omylů.

Lidstvo postupně poznávalo a poznává své nepřesnosti a omyly na základě nové kvality lidského poznávacího procesu.

Prvotní představa lidstva o okolním světě byla, že Země je plochá deska, která se vznáší ve vzduchu nebo plave ve vodě. V rámci řecké civilizace vzniklo poznání, že planety, k nimž se počítal Měsíc a Slunce, jsou tělesa podobná Zemi, a že se pohybují prostorem. V antickém světě Řeků a Římanů vznikl názor, že Země je středem vesmíru a že Slunce obíhá okolo Země a rovněž všechny tehdy známé planety (Merkur, Venuše, Mars, Jupiter, Saturn). Hvězdy byly považovány za zářící body upevněné na nebeské báni a věřilo se, že se vše točí okolo Země. Představy starověku převzalo i křesťanství a tyto názory přetrvaly i v období středověku. Křesťanství doplnilo a obohatilo lidské poznání o představu Boha – stvořitele lidského života, o nebe, kdy lidská bytost a vesmír jsou stvořeny a lidské pořádky jsou dílem Božím. Tato idea přetrvávala až do poznání, že Země obíhá kolem Slunce, a že Země je planeta, která s ostatními obíhá okolo Slunce, a Slunce, že je středem vesmíru.

Pokrokem v lidském poznávacím procesu byl poznatek, že vesmír není tvořen jen Sluncem a planetami a že Slunce je jen jednou z mnoha miliard hvězd ve vesmírném prostoru. S rozvojem lidského poznání postupně vznikla řada teorií zdůvodňujících vznik planety Země, vesmíru, života a lidských bytostí.

S novými poznatky vždy vznikají nové otázky a nové teorie o životě, lidské bytosti a společnosti, ale i o existenci Boha – tvořivé síly v lidsky nepoznatelném čase a ve vesmírných prostorech.

Vesmír

Vesmír – kosmos – kosmický prostor, který zahrnuje také planetu Zemi, je pojem zahrnující označení živé a neživé hmoty v poznatelné části vesmíru – veškeré hmoty a energie. Podle některých lidských teorií může být vesmír součástí většího množství vesmírů (nebo mnoha vesmírů), které mohou mít odlišné fyzikální zákonitosti. Vznikem vesmíru se zabývala lidská bytost od počátku své existence a v průběhu lidského vývoje vznikaly a vznikají různé mýty, náboženské představy a domněnky i teorie.

V současnosti se zabývá vesmírem kosmologie a z hlediska lidského poznání astronomie a astrofyzika. Ve vývojovém procesu lidstva se objevila celá řada teorií a modelů, které vždy byly aktuální na úrovni poznávacího lidského

procesu. Současný výhled astronomického poznání ukazuje, že stáří vesmíru je asi 17 miliard let. Obvykle je možno definovat vesmír jako vše, co existovalo, existuje a bude existovat v neznámé časové jednotce. Z lidského hlediska člověk vyvozuje své závěry o vesmíru vždy v určitém čase z planety Země, která je součástí galaxie sluneční soustavy v Mléčné dráze.

Ze současných odhadů vyplývá, že v pozorovatelném vesmíru existuje, asi tři miliardy hvězd. Existuje hypotéza, že celý vesmír je homogenní a isotropní (kosmologický princip). Vesmír podle lidského pozorování tvoří časoprostorové kontinuum, které se skládá ze tří prostorových dimenzí a jednoho časového rozměru. Vesmír se podle pozorování řídí nějakým souborem fyzikálních zákonů a konstant. V rámci lidské civilizace existuje řada popisů a mýtů o vzniku života a vesmíru a rovněž i řada různých modelů. V současnosti existují statické a dynamické teorie a modely vesmíru (model a teorie velkého třesku, teorie více vesmírů).

Vesmírné prostory a lidská bytost

Vesmírné prostory a vesmírný čas jsou veličiny mimo existenční maxima lidské bytosti a lidstva. Například: živý organismus mravenec v místě své existence na mraveništi (třeba někde v Praze) nikdy (pokud není uměle přenesen), existenčně nepozná Čechy, planetu, vesmírný prostor, tedy nepředstavitelné vzdálenosti od místa výskytu a krátké životnosti. Existuje životní danost, která je pro různé živé organismy planety nepřekonatelná a nepřekročitelná. Pro mravence existuje jen společenství jiných mravenců, pro které je možnost dosáhnout jen určitý prostor od místa výskytu a krátké životnosti. Existuje životní danost, která je pro různé životní organismy planety Země nepřekročitelná. Pro živé organismy existují jen nějaká společenství v rámci vymezeného prostoru z hlediska existenčního a časoprostorových jednotek. Vzdálenosti desítek, stovek a miliard světelných let jsou pro živý organismus (mravence) – nepřekonatelnou vzdáleností. Místo mraveniště, kdykoliv může podléhat zkáze, a to za nějaké nahodilé události nebo nějakého přírodního nebo lidského zásahu.

Lidská bytost též představuje živý organismus a žije v nějaké časoprostorové jednotce a liší se od ostatních živých organismů, a to svým sebeuvědomováním – duchovnem, již lze charakterizovat jako bytost moudrá.

Z hlediska vesmíru žije na planetě v nějaké hvězdné galaxii mezi miliardami hvězd, kdy vzdálenosti se měří na miliony světelných let. Prozatím ji obklopují vesmírné prostory (dostupné vývoji lidského poznání), kde se nesetkává s živým organismem, a tedy za své existence a dosavadní existence lidstva není schopna poznat ani 0,1 % vesmírného prostoru. Existence lidského života má hodnotu daného existenčního času, který nelze srovnávat s časoprostorovými jednotkami vesmíru. Lidstvo jako fenomén a vrchol živého organismu na planetě je v postavení, že nezná svůj počátek a konec své existence, existence lidstva, planety a galaxie. Pomyslná síť generací lidských bytostí, která se vyvinula a prostorově expandovala na planetě Zemi a z lidských ohnisek, obklopila celý povrch planety sítí lidského života, práce a organizačních struktur. Lidské generace nepřetržitě existují na tenkém povrchu planety, za zvláštních podmínek, které umožňují existenci živých organismů, člověka a lidstva.

Výsledky lidského duchovna obklopují planetu i po smrti lidských bytostí a vytváří nepřetržitý řetězec duchovní sféry vždy nových generací a jejich narůstajícího poznávacího procesu, který se vytváří vedle fyzické výměny generací – z minulosti do současnosti a k další perspektivě. Nárůst lidské duchovní energie obklopuje planetu, která nezeslabuje, ale stále narůstá v nějaké časoprostorové jednotce.

Lidstvo jako celek prostřednictvím generační výměny vytváří své dějiny a vždy nové společenské struktury na vyšším kvalitativním stupni svého vývojového procesu na planetě Zemi. Ve vesmírném prostoru existence života a lidské bytosti i lidstva představuje jen nějaký záblesk z hlediska časoprostorových jednotek.

Lidstvo, které prozatím v pozorovatelném a dostupném vesmíru je osamocené a omezené svými životními a existenčními možnostmi, se pohybuje v kosmickém prostoru vždy k neznámé perspektivě. Vzniká však otázka odkud a kam se lidská bytost a lidstvo pohybují v nepřívětivých kosmických prostorech. Lidská bytost může svými fyzickými a duchovními vlastnostmi pozorovat a vidět svítící vesmír, který svou fyzickou existencí asi nikdy nemůže dosáhnout.

Jaká asi Tvůrčí síla stála u vzniku vesmíru, živé a neživé hmoty? Jaká asi Tvůrčí síla ponechala tvůrčí schopnosti lidské bytosti, a to při omezenosti v malé časoprostorové jednotce, jako je lidská existence v porovnání

s nepředstavitelnými a nedosažitelnými časovými a prostorovými jednotkami platnými ve vesmíru. Je to nahodilost, náhodnost nebo něco více?

Na základě stále se rozvíjejícího poznávacího procesu lze konstatovat, že v řadě miliard let je planeta Země a sluneční soustava přechodným vesmírným jevem. Slunce zřejmě vyprodukuje ve svém stagnačním stádiu více tepla, až dosáhne do bodu, v kterém se vypaří tekutá voda a existence života bude nepravděpodobná, zanikne biosféra Země.

Současné teorie charakterizují vesmír jako uzavřený, kdy hustota vesmíru je vyšší než kritická. Otevřený vesmír je naopak ten, kdy hustota vesmíru je nižší než kritická. V lidsky poznatelném vesmíru, lidský poznávací proces dospěl do stádia, že existence planety Země je dočasná, stejně tak jako sluneční soustavy i biosféry obklopující planetu. Teoreticky je i možná perspektiva přenosu lidské bytosti na jinou planetu s biosférou.

Člověk – lidská bytost

Fylogeneze „homo sapiens" přes časté nálezy není jednoznačná. Evoluce hominida zřejmě nebyla lineální a souvisí s klimatizačním vývojem na planetě Zemi, a zřejmě mu předcházel určitý vývoj v průběhu vývoje planety (jejích dějin) na nižší úrovni než je výskyt „člověka moudrého" (lidské bytosti). Antropogeneze se netýká jen vývoje rodu Homo (a jeho předchůdců), ale také postupného osídlování země.

Na planetě Zemi ve vývoji živých organismů na zemském povrchu zřejmě došlo v odstupech let k vývojovému zlomu, kdy se vynořuje lidská bytost – člověk moudrý, která se od ostatního organického života liší propojeností fyzické a duchovní podstaty – rozumovými schopnostmi. Člověk moudrý je současně žijící druh (homo) a jeho existence se odhaduje na 2,8 milionů let. Vznik rodu homo se teoreticky datuje do doby, kdy vznikly první kamenné nástroje – do období paleolitu. Jedna vývojová teorie vychází z paleontologických nálezů a klasifikace až k člověku moudrému. Jiná teorie vychází z vývojového zlomu a jeho přerušení ve sféře živých organismů existencí člověka moudrého, jehož charakterizuje duchovno, rozvoj poznávacího procesu, práce a výroba nástrojů a jeho neustálý společenský vývoj. Kdy a jak a z jakých důvodů, zda nahodilost, náhoda nebo tvůrčí proces nejdříve stály u vzniku vesmíru, živé a neživé hmoty, lidské bytosti a lidstva, je prozatím mimo poznávací proces

lidskou vědou nebo vírou. V lidském podání lze stvoření světa považovat za mytologické vyprávění o počátcích vesmíru a lidské bytosti Tato lidská podání se objevují v různých podobách v civilizačních etapách lidského vývoje. Ve vývoji lidských bytostí pak dochází k dalšímu tentokrát dějinnému a nadpřirozenému okamžiku, kdy do dějin vstoupilo Desatero Božích přikázání a vstup Ježíše Krista a možnost vykoupení lidské bytosti.

Pojetí vesmíru a lidstva T. de Chardina

V biblické Apokalypse říká oslovený Kristus: „Já jsem alfa a omega, počátek i konec." Tento symbol použil T. de Chardin k označení budoucího pólu vyvíjejícího se Vesmíru jako protiklad k minulému pólu, bodu Alfa – počátku. Vesmír směřuje od bodu Alfa k bodu Omega, kde geometrie místa je nahrazena neurčitým stavem a kde bod Omega je považován za ohnisko, z kterého se rozbíhají linie vesmírného vývoje, jenž je soustřeďuje a přitahuje k sobě.

Myšlenková evoluce a neustálé proměny Vesmíru, zejména živých organismů a lidského společenství, se objevily u řady filozofů a teologů. Henry Bergson v knize *Tvořivý vývoj* (1905) poukázal na to, že vývoj nemůže znamenat jen rozvíjení, nýbrž že zahrnuje i vznikání nového, co zde dříve nebylo – čili tvoření. T. Chardin pak rozvíjí vznik nových forem jako „rozbíhavé bujení". A hledá obecné poznatky evoluce z hlediska celkové její struktury a celkového kosmického procesu, který sahá od tvorby atomů a galaxií, přes molekuly, buňky a složitější organismy až k primátům, lidské bytosti a lidské společnosti. Jeho pozornosti neuniklo při studiu evoluce, že v určitém stádiu, zejména u člověka a lidské společnosti mezi rozrůstající specializací působí i konvergence a sbližování různých vývojových linií lidstva (splývání nářečí a jazyků, sdružovací proces kmenů, národů atd.). Podle T. Chardina Vesmír prochází kritickou fází, kdy konvergence začíná převládat nad divergencí. Kosmický počáteční impuls chápe jako velký třesk (stvoření), který je opačným pólem konce vesmíru. Bod Omega je pak náboženským pojmem pro trvalé Boží působení ve Vesmíru, které je světelným bodem, jenž přitahuje a zve.

V. I. Vernadovskij propojil přírodní vědy s filozofií a vytvořil pojem noosféra, která je po geosféře a biosféře třetí fází vývoje Země. Vernadovského noosféra se dostavila s rozením prvního myslícího tvora na planetě a trvale

se projevuje skrze geosféru a biosféru ve formě lidské působnosti a lidských zásahů do ní a je viditelná a prezentovaná fyzickým a ekonomickým vývojem na planetě Zemi.

V protikladu k tomu jsou teorie vycházející z existence vzniklé hmoty od věčnosti, kdy z neživé hmoty vznikla hmota živá, z které se vyvinula v průběhu vývoje inteligentní lidská bytost. V dějinách lidstva se objevily materialistické a idealistické domněnky a teorie. V současnosti je existence života a lidské bytosti, některými lidskými bytostmi chápána jako náhodnost a nahodilost – lidská bytost vznikla a stále vzniká a proměňuje se v nicotu.

V dějinném vývoji, kdy stupeň lidského poznání se rovná svobodnému rozhodování, si může lidská bytost vybrat: víru v existenci Boha (nějaké Tvůrčí síly) od věčnosti a posmrtnou duchovní existenci nebo víru v neexistenci Boha (nějaké Tvůrčí síly) od věčnosti a nicotu lidské existence. V obou případech neexistují vědecké lidské důkazy. V obou případech v pluralitním lidském světě existují jen alternativy a lidská víra nebo nadpřirozeně zjevená Pravda.

Země

Země je domovskou planetou lidské bytosti a má mnoho různých lidských názvů, kdy mezi nejznámější patří název latinského původu *Terra* nebo řecký název *Gaia*. Země je třetí planetou sluneční soustavy, na které je potvrzen život a vznikla zřejmě před 4,6 miliardami let. Poloměr země je skoro 6,5 tisíc km a je nejhustější planetou ve sluneční soustavě. Zemský plášť jako celé těleso vytváří přibližně 69 % zemské hmotnosti a 84 % celkového objemu. Celkový povrh planety Země je 510 065 284,702 km^2 a je pokryt světovými oceány, kdy souš tvoří jen 29 %. Souš vytváří 7 kontinentů: Asie, Evropa, Severní a Jižní Amerika, Afrika, Austrálie Antarktida. Rozvržení souše a oceánů se v průběhu vývoje planety měnilo a stále se mění. Země je jedinou planetou sluneční soustavy s hydrosférou na 71 % zemského povrchu, a z toho je 97 % mořská voda a jen 3 % sladké vody. Primární atmosféra souvisí se vznikem planety a současná atmosféra je druhotná – pozměnila ji existence živých organismů a vývoj života na planetě. O živých organismech na planetě lze říci, že vytváří biosféru, kde vznikl život asi před 3,7 miliardami let; předchůdci lidské bytosti se vyskytují v posledních několika milionech let. Od dvacátého století již planeta Země není lidským bytostem neznámou zemí, ale je již lidským globalizovaným

světem. Plícemi „modré planety" jsou deštné pralesy, které mají klíčovou úlohu při vytváření optimálních podmínek pro život na planetě. Život na planetě je v neustálém pohybu. Migrace živočichů a rostlin je adapčním chováním, které pomáhá jednotlivým druhům přežít a zároveň přispívá k jejich rozšiřování. Migrační cesty nevznikly najednou, ale jsou výsledkem různých pohybů mnoha předcházejících generací i různých klimatických změn na planetě. Specifickou migrací je pohyb „Člověka moudrého" a jeho putování po povrchu planety. Jeho migrační pohyby souvisí nejen s klimatickými podmínkami, ale i se sociálním vývojem lidského společenství a jeho uspořádáním v jednotlivých částech planety.

Geologický vývoj planety Země

Z hlediska vědeckého poznání je geologický čas uměle rozdělen na úseky – geologická období, a to podle geologického, paleontologického vývoje Země. Celá geologická minulost byla a je rozčleněna na několik časových úseků a tak vznikla stratigrafická tabulka, která rozčleňuje minulost Země na jednotlivá období. Ve své historii dosáhla planeta Země několika mezních událostí. Samotný vznik planety je předpokládán asi do období před čtyřmi a více miliardami let, kdy vznikl v důsledku určitých podmínek ve vesmíru. Asi před 680 miliony let se objevila atmosféra, která vytvořila ochranu před slunečním zářením z vesmíru – jako základní podmínku pro vznik života.

Lidská bytost

Homo – lidská bytost (člověk) je jediným žijícím druhem na planetě, kterého charakterizuje rozumová inteligence, schopnost mluvit (komunikovat) s druhými. Lidská bytost si uvědomuje sama sebe a je schopna mluvit, myslet a pracovat – vyvíjet duchovní a hmotné hodnoty a pohřbívat své mrtvé. Je nepochybné, že lidské bytosti ve vývojovém procesu prochází autogenetickým, společenským, sociálním, organizačním a kulturním vývojem. Existence lidských bytostí nelze přesně určit, ale existence vesmíru je záležitostí miliard let. DNA je základem živého organismu, který charakterizuje reakce na podněty, rozmnožování, metabolismus, vývoj a růst. Lidský mozek je mimořádným orgánem, který váží okolo 1,2 až 1,4 kg a tvoří jej miliardy neuronů a je schopen miliard operací.